

SENTER FOR GRUNNFORSKNING ved Det Norske Videnskaps-Akademi¹

ÅRSBERETNING 2004

Senter for grunnforskning (CAS) er en privat stiftelse. CAS ble opprettet av Det Norske Videnskaps-Akademi i 1989, men full virksomhet kom først i gang høsten 1992. Formålet er å heve norsk grunnforskning og tverrvitenskapelig teoretisk arbeid opp på det høyeste internasjonale nivå innenfor humaniora/teologi, samfunnsvitenskap/jus, naturvitenskap/medisin og matematikk. I 1993 ble det opprettet et Driftsfond som har til formål å sikre driften av Senteret. Fondet forvaltes av Senterets styre.

1. ADMINISTRATIVE FORHOLD

Styret er Senterets øverste organ. Dets sammensetning er regulert i vedtektenes § 4 som lyder:

“Styret i Det Norske Videnskaps-Akademi og Universitets- og høgskolerådet utpeker hver to medlemmer med varamedlemmer til Senterets styre. Akademiet utpeker i forståelse med Universitets- og høgskolerådet ytterligere ett medlem som skal være styrets leder, samt dette medlems varamedlem. ... Staten oppnevner styrets sjettede medlem. Akademiet utpeker i forståelse med Universitets- og høgskolerådet ett av de øvrige medlemmer til nestleder i styret. ... Det Norske Videnskaps-Akademis styre har adgang til å oppnevne et av sine medlemmer som observatør til styret i Senter for grunnforskning.” Statens representant oppnevnes av Norges forskningsråd (NFR).

Flertallet av sittende styre- og varamedlemmer ble oppnevnt med samme funksjonstid i 1999. Utskiftningene ble derfor større i 2004 enn tidligere. For å sikre gradvis fornying og kontinuitet i styrets arbeid besluttet styret, i samråd med oppnevne instanser, at de nye styre- og varamedlemmer skulle oppnevnes med varierende funksjonstid. På denne bakgrunn ble følgende utskiftninger/gjenoppnevninger gjennomført i perioden:

Styremedlemmer:

Professor Aanund Hylland, Universitetet i Oslo (leder) – DNVA

Professor Tore O. Vorren, Universitetet i Tromsø (nestleder) – UHR, inntil 1.3.2004

Prorektor Gerd Bjørhovde, Universitetet i Tromsø (nestleder) – UHR, fra 1.3.2004

Professor Kenneth Hugdahl, Universitetet i Bergen – DNVA, gjenoppnevnt 1.11.2004

Professor Bjørn Tysdahl, Universitetet i Oslo – DNVA, inntil 31.12.2004

Professor Kathrine Skretting, NTNU i Trondheim – UHR, inntil 1.3.2004

Rektor Eivind Hiis Hauge, NTNU i Trondheim – UHR, fra 1.3.2004

Fylkesmann Ann-Kristin Olsen, Vest-Agder fylke – NFR, inntil 1.4.2004

Fylkesmann Leif Arne Heløe, Troms fylke – NFR, fra 1.4.2004 (tidl. varamedlem)

¹ Det engelskspråklige navnet på Senter for grunnforskning er Centre for Advanced Study at the Norwegian Academy of Science and Letters.

Generalsekretær professor Reidun Sirevåg, observatør - DNVA

Varamedlemmer:

Professor Ragni Piene, Universitetet i Oslo – DNVA (for Hylland), inntil 31.3.2004

Professor Ivar B. Ramberg – DNVA (for Hylland), fra 1.4.2004

Professor Jens G. H. Iversen, Universitetet i Oslo – DNVA, (for Hugdahl),
gjenoppnevnt 1.11.2004

Professor Sølvi Sogner, Universitetet i Oslo – DNVA (for Tysdahl), inntil 31.12.2004

Professor Hanna Mustaparta, NTNU i Trondheim – UHR (for Vorren), inntil 1.3.2004

Professor Erik H. Egeberg, Universitetet i Tromsø – UHR (for Skretting), inntil 1.3.2004

Fylkesmann Leif Arne Heløe, Troms fylke – NFR– inntil, 1.4.2004

Generalsekretær Anne Lise Ryel, - NFR – (for Heløe), fra 1.4.2004

Prorektor Rune Nielsen, Universitetet i Bergen - UHR (for Hauge), fra 1.3.2004

Forskningsdirektør Ingvild Broch, Univ. i Tromsø – UHR (for Bjørhovde), fra 1.3.2004

Styret hadde fire møter i 2004. Her ble følgende hovedsaker drøftet og /eller besluttet: Valg av forskergrupper for 2006/2007, endring av evalueringsrutinene, regnskap 2003, budsjett 2004, styrets årsberetning 2003, halvårsregnskap 2004, Driftsfondet, godkjenning av samarbeids-avtalene med Norges Handelshøyskole og Norges landbrukshøgskole, revisjon av samarbeids-avtalen med Universitetet i Tromsø, igangsettelse av prosessen for å finne frem til kandidater for 2007/2008, evaluering av oppnevningprosessen for forskergruppene 2006/2007, CAS' deltakelse i NetIAS - European Network of Institutes of Advanced Study, oppnevning-perioden for styremedlemmer, organisering/finansiering av fler- og tverrfaglig forskning ved CAS, nytt arkiv- og biblioteksystem, lønnsjusteringer og diverse oppussings- og vedlikeholdsprosjekter.

1.1 Ledelse og administrasjon

Administrasjonen besto av fire fulltidsengasjerte og tre deltidstilknyttede medarbeidere. Professor Willy Østreng er åremålstilknyttet som Vitenskapelig leder med ansvar for Senterets daglige og faglige virksomhet. Kontorsjef Unn Haaheim Hagen leder den løpende administrative virksomheten, mens Førstekonsulent Maria Sætre har sitt hovedvirke knyttet til driften av arkiv- og bibliotekjenestene samt ajourføring og vedlikehold av Web-sidene. Konsulent Marit Finnemyhr Strøm er ansvarlig for betjening av sentralbordet, registrering av forskere, utsending av post og informasjonsmateriale samt generell administrativ bistand. I tillegg har Prosjektleder Bjarne Røsjø ved *Faktotum Informasjon A/S* vært redaktør for CAS' Informasjonsblad og vært involvert i produksjonen av CAS' bokprosjekt: *Synergies. Interdisciplinary Communications 2003/2004* (Se vedlegg 11). Mikal Kolbein Gule og Geir Emblemsvåg ved *Universitetets senter for informasjonsteknologi (USIT)*, har vært ansvarlig for driften av dataanlegget og dataassistenten til forskerne.

Den faste administrasjonen har ukentlige møter hvor saker av betydning for den løpende virksomheten drøftes, og hvor planer legges for fremtiden. Blant annet er Nettposts integrerte arkiv- og biblioteksystem etablert og supplert med et fysisk back-up arkiv. Arbeidet med å etablere en allmennvitenskapelig bok- og tidsskriftssamling ble også videreført i 2004. Arbeidet med Senterets websider har nå gått inn i en ny fase. Konsulentfirmaet Ravn Webveverier A/S er engasjert for ny design og implementeringen av Senterets nye web-sider. Dette arbeidet slutføres i mars 2005. Dataparken er oppgradert med 16 nye maskiner i tillegg til scanner, fargeprinter og server.

Gjennom året er det avholdt flere møter mellom administrasjonen og lederne for de forskergruppene som kommer til Senteret på et senere tidspunkt. Formålet med disse møtene er å bistå gruppene i planleggingen og forberedelsene til deres opphold. Erfaringen viser at de gruppene som legger arbeid i planleggingsfasen får faglige gevinster i gjennomføringsfasen. Administrasjonen legger derfor stor vekt på disse møtene.

Samarbeidet med kontaktutvalgene ved de fire universitetene er styrket, blant annet gjennom årlige møter mellom de respektive utvalgene og Vitenskapelig leder. Samarbeidsavtalen med universitetet i Tromsø (UiTø) ble revidert i perioden. Den reviderte utgaven åpner bl.a. for at grupeledere fra UiTø innvilges ekstraordinær forskningstermin med full lønn i likhet med det som gjelder for Senterets andre samarbeidspartnere. Forskere fra UiTø som inviteres til Senteret må fortsatt benytte sin ordinære forskningstermin.

Forhandlingene som ble innledet med Norges landbrukshøgskole (NLH) på Ås og Norges Handelshøyskole (NHH) i Bergen i siste halvdel av 2003 har resultert i to femårige samarbeidsavtaler med Senteret. Disse avtalene har samme innhold som det som gjelder for universitetene i Oslo, Bergen og Trondheim. Det vil si at de gruppeledere og forskere som inviteres til Senteret innvilges ekstraordinær forskningstermin og full lønn fra sin arbeidsgiver.

Av faglig betonte tiltak kan nevnes at man har videreført de lunsjseminarene Senteret startet opp høsten 2003. Formålet med disse seminarer er å stimulere kommunikasjon, dialog og kontakt på tvers av forskningsfelt, grupper og disipliner (Se vedlegg 6). Tiltaket skal styrke Senterets tverrfaglige formål og profil. Kontakten med NFR, UiTø og Heyerdahl-instituttet er videreført med sikte på å posisjonere Senteret i forhold til de anstrengelser som nå gjøres for å organisere og styrke den tverr- og flerfaglige forskningen i Norge. Senteret deltok også på stiftelsesmøtet for NetIAS – European Network of Institutes of Advanced Study - i Wassenaar i Nederland i april 2004. På dette møtet deltok representanter for EU. Formålet var å gjøre EU oppmerksom på de kvalitetsmål disse instituttene arbeider mot og å diskutere tiltak for å sikre EU-finansiering til den generelle kvalitetshevingen på forskningen. Det avholdes et nytt dialogmøte mellom NetIAS og EU i Brussel i april 2005.

Redaksjonen for Informasjonsbladet har planleggingsmøter i forkant av hver utgivelse basert på forutgående diskusjoner i administrasjonsmøtet. Hvert nummer inneholder omtale av forskergruppens arbeid og en leder som adresserer aktuelle forskningspolitiske tema av interesse og betydning for CAS' virksomhet.

1.2 Annet

Arbeidsmiljøet ved Senteret vurderes som godt, og det er lavt sykefravær blant de ansatte. Det var 28 sykefraværsdager på i alt 4 årsverk i 2004. Virksomheten forurenser ikke det ytre miljø.

2. SENTERETS FORMÅL OG ARBEID

Senteret ser det som en viktig oppgave å videreføre arbeidet med å realisere de ambisiøse målene som ble formulert i Vedtektene:

- A. Den faglige aktiviteten i Senteret skal kjennetegnes ved den høyeste internasjonale standard og derved bidra til å heve nivået på grunn- og tverrvitenskapelig teoretisk forskning i Norge innenfor feltene humaniora/teologi, samfunnsfag/jus og naturvitenskap/medisin/matematikk.
- B. Senterets faglige virksomhet skal være langsiktig, selvstendig og av varig karakter.
- C. Senteret skal være en nasjonal institusjon, og bidra til bred formidling av de resultater som frembringes.
- D. Senteret skal gi rammen for nært faglig samarbeid mellom norske og utenlandske forskere.

Et viktig element i arbeidet med å realisere disse målsettingene er å rekruttere medarbeidere som kan vise til internasjonale faglige resultater på høyeste nivå. Samtidig oppmuntrer Senteret til bredest mulig samarbeid innen rammen av ordningen med temagrupper. Denne formen for lagarbeid synes å fungere svært godt med den størrelse, den faglige tyngde og de ungdommelige innslag (på post doktor nivå) som hver gruppe har. Den sosiale og faglige kontakten mellom de tre temagruppene styrker så vel det vitenskapelige som det sosiale miljø ved Senteret. De ukentlige lunsjseminarene er ett av flere tiltak for å fremme slik kontakt. Det ble avholdt 30 fellesseminarer mellom de ulike forskergruppene i 2004 (Se vedlegg 6). Seminarene vil bli videreført i 2005 og utgjøre en fast del av den tverr- og flerfaglige virksomheten ved Senteret. I 2004 ga Senteret ut boken: *Synergies. Interdisciplinary Communications 2003/2004*, basert på foredragene i det akademiske året 2003/2004 (Se vedlegg 11).

Budsjettøkningen fra UFD i de senere årene har muliggjort en forsterkning av det administrative servicetilbudet til gjesteforskerne, og av den direkte økonomiske støtten til prosjektene. Begge deler bidrar til å gjøre Senteret til et mer attraktivt sted for fremtredende forskere og således også til å realisere Senterets målsettinger.

De tre gruppene disponerer 6 kontorer hver, hvorav enkelte kan romme flere enn én forsker. Imidlertid er det tidvis svært trangt om plassen og det hadde derfor vært ønskelig med en ytterligere økning i antallet disponible kontorer. Senteret trenger på sikt også mer plass til bibliotek, arkiv og møtevirksomhet. Foreløpig er det ikke tilstrekkelig kontorplass å oppdrive i Vitenskapsakademiet for en slik ekspansjon.

3. FORSKERGRUPPER OG FAGLIG AKTIVITET

De tre gruppene som startet sitt arbeid høsten 2003 og fortsatte sine prosjekter våren 2004, arbeidet med følgende temaer:

- **Næringskjeder, støkiometri og populasjonsdynamikk**
ledet av Professor Dag Hessen, Universitetet i Oslo
- **Kognitiv styring av hukommelsesprosesser**
ledet av Professor Svein Magnussen og Professor Tore Helstrup, Universitetet i Oslo
- **Mot en ny forståelse av det mentale**
ledet av Professor Bjørn Ramberg og Professor Olav Gjelsvik, Universitetet i Oslo

Prosjektet **Næringskjeder, støkiometri og populasjonsdynamikk** fokuserte på forholdet mellom grunnstoffene karbon, nitrogen og fosfor som begrensende faktorer for produksjon i de fleste økosystemer. Analyser av mengdeforholdet og balansen mellom grunnstoffer (støkiometri) i næringskjeder kan gi grunnleggende informasjon om opptak, anvendelse og utskilling av karbon både i enkeltceller og i næringsnett. Det relative mengdeforholdet av viktige næringsmineraler er avgjørende ikke bare for planteveksten (primærproduksjonen), men også for beitedyrenes sekundærproduksjon. Hvis det blir for lite fosfor eller nitrogen blir økosystemene sårbare. Prosjektet tok derfor sikte på å analysere forholdet mellom disse elementene fra cellenivå, gjennom økosystemene og opp til det globale klimaet. Datamaterialet ga et godt grunnlag for modellering og modellutvikling.

Forskerne benyttet data fra ca. 500 norske innsjøer og tilsvarende data fra USA og Nederland. I tillegg ble flere supplerende marine datasett benyttet. Disse dataene ble så sammenholdt med data fra forsøk med såkalte kjemostater, dvs. laboratorieforsøk der alger og dyreplankton kan vokse under kontrollerte betingelser, samt mer teoretiske analyser og modeller som beskriver karbonfluks og økosystemdynamikk. Prosjektets tilnæringsmåte var tverrfaglig. For en mer omfattende presentasjon av dette prosjektet, se vedlegg 3.

Prosjektet **Kognitiv styring av hukommelsesprosesser** tok sikte på å utvikle en modell for beskrivelse av den menneskelige hukommelse i et overordnet meta-kognitivt perspektiv. Formålet var å inkludere de eksterne og interne faktorer som genererer feil og fordreininger i menneskets hukommelse og å sy de ulike forklaringsfragmentene sammen i en helhetlig modell. Utgangspunktet for prosjektet var at de fleste modeller for hukommelse er basert på modellstudier i laboratorier som i stor grad fokuserer på de *kvantitative* sidene ved hukommelsen – hvor mye husker vi. Dette prosjektet ga oppmerksomhet til de *kvalitative* sidene ved hukommelsen - hvor godt husker vi det som virkelig skjedde. Prosjektet var rettet mot hukommelse slik den manifesterer seg i dagliglivet. Det involverte studier av betydningen av ekstern informasjon, sosiale aspekter ved hukommelsen, betydningen av samarbeid og informasjonsutveksling, emosjonelle faktorer og personlighet. Studien inneholdt dessuten tema som selvbiografisk hukommelse, hukommelse i aldringsperspektiv, hukommelse for handlinger og hendelser og hukommelse for steder og geografiske ruter, metakognisjon og vitnepsykologi. Prosjektet var tverr- og flerfaglig. For en mer omfattende presentasjon av prosjektet, se vedlegg 4.

Prosjektet **Mot en ny forståelse av det mentale** tok sikte på å bidra til en ny tilnærming til studiet av forholdet mellom det mentale og det fysiske, mellom sjel og legeme. Utgangspunktet var forestillingen om mennesket både som et fysisk/fysiologisk system, og som et handlende, tenkende og moralsk/normativt system, men hvor det er langt fra opplagt hvordan et system kan utvise begge disse egenskapene samtidig. Gruppen var spesielt opptatt av å utforske hvordan et fysisk system som mennesket ikke kan eksistere uten fri vilje og muligheten til selvstendige handlinger. For å belyse dette forholdet tok forskerne for seg følgende problemstillinger: Hvordan kan mentale fenomener inngå på den rette måten i årsaksforbindelser? Hvorfor kan ikke-fysiske systemer av det slag menneskene tilhører eksistere uten intensjonale eller meningsbærende fenomener? Kan de intensjonale fenomener som fysiske systemer bringer til verden utvise den form for subjektivitet og normativitet som tenkende og erfarende subjekter manifesterer? Gruppen var disiplinorientert og besto av filosofer. For en mer omfattende presentasjon av prosjektet, se vedlegg 5.

Forskergruppene 2004/2005 startet sitt arbeid i august 2004. Forskningstemaene for disse gruppene er:

- **Attention-Deficit/Hyperactivity Disorder ADHD – fra gener til terapi,**
ledet av Professor Terje Sagvolden, Universitetet i Oslo
- **Lingvistisk teori og grammatiske endringer,**
ledet av Professor Jan Terje Faarlund, Universitetet i Oslo
- **Turbulens i plasma og nøytral væsker,**
ledet av Professor Hans L. Pecseli og Professor Jan Trulsen, Universitetet i Oslo

Informasjonsblad nr. 2, 2003 omtaler 2003/2004-gruppens virksomhet, mens

Informasjonsblad nr. 1, 2004 omtaler utvalgte forskningstemaer for disse prosjektene.

Informasjonsblad nr. 2, 2004 omtaler 2004/2005-gruppens virksomhet.

Disse informasjonsbladene finnes både i engelsk og norsk utgave, og ligger på Senterets web-sider: www.cas.uio.no.

Styret sluttbehandlet i juni 2004 nominasjonene av de grupper som skal være ved Senteret i 2006/2007. Antallet innkomne forslag var 21, hvilket var flere enn året før. Etter to behandlinger i styret ble 10 forslag sendt til internasjonal fagfelleevaluering våren 2004. I alt ble det innhentet 56 evalueringsrapporter fra framstående, uavhengige internasjonale forskere. På dette grunnlag besluttet styret å invitere følgende forskergrupper til det akademiske år 2006/2007:

- **Forestillinger om forvandling. Oppstandelse, taksonomi og transformativ praksis i tidlig kristendom,** ledet av professor Turid Karlsen Seim, Universitetet i Oslo
- **Endrede familiemønster i Norge og andre industrialiserte land: Årsaker, konsekvenser og fremskrivninger,** ledet av professorene Øystein Kravdal og Nico Keilman, Universitetet i Oslo
- **Spinn- og ladnings-transport i nanostrukturer,** ledet av professorene Arne Brataas og Asle Sudbø, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU) i Trondheim

Høsten 2004 startet utvelgelsesprosessen for 2007/2008. Senteret mottok et stort antall forslag, i alt 24, hvorav 18 gikk videre til neste runde. Aldri tidligere har Senteret mottatt flere nominasjoner enn for dette året.

4. ANDRE FAGLIGE AKTIVITETER

Vitenskapelig leder har i løpet av 2004 produsert flere faglige arbeider, bl.a. redigert og revidert to bøker. Han har også vært invitert til nasjonale og internasjonale konferanser og møter innenfor sitt eget forskningsområde (Se vedlegg 7).

5. MÅL OG RESULTATER

Våren 2004 hadde 20 forskere lengre opphold ved Senteret (over én måneds varighet). Av disse var 8 forskere norske og 12 kom fra andre land. I tillegg var Senteret arbeidsplass for 1 post-doktor stipendiat. Totalt bidro 25 forskere med skriftlige arbeider til de tre prosjektene våren 2004. I tillegg kom et stort antall seminar deltakere som bidro med innspill til de enkelte prosjektgruppene (Se grupperapportene, vedlegg 3-5).

Høsten 2003 hadde 22 forskere langvarig opphold ved CAS, hvorav 11 ledende norske forskere, 11 utenlandske og 4 yngre forskere (1 doktorgradsstudent og 3 post-doktor stipendiater). En rekke utenlandske forskere gjestet også Senteret i kortere perioder. Det totale antall forskere i høstsemesteret talte 31 personer. I tillegg kommer et stort antall eksterne seminar deltakere. I løpet av hele rapportperioden har 58 forskere bidratt med skriftlige forskningsbidrag til Senterets 6 prosjekter. Det internasjonale innslaget har vært stort. Forskere fra 16 land² på 5 kontinenter har hatt forskningsoppgaver knyttet til Senteret i 2004.

Større seminarer og workshops med bred nasjonal og internasjonal deltakelse har nå blitt en naturlig del av den faglige aktiviteten i alle gruppene. I tillegg arrangeres det en rekke interne arbeidsseminarer innenfor gruppene (Se grupperapportene, vedlegg 3-5).

Vekselvirkninger mellom de utenlandske og de norske forskerne, samt de mange foredrag de utenlandske forskerne har holdt ved norske universiteter og i andre akademiske fora (så som Det Norske Videnskaps-Akademi), bidrar til en viktig internasjonalisering av norsk forskning generelt og er et betydelig resultat i seg selv.

Senteret forventer en rekke publikasjoner i form av bøker, internasjonale tidsskriftartikler og databaser som resultat av virksomheten. På grunn av lang trykningstid er det umulig å ha en fullstendig oversikt over resultatene av arbeidet i 2004 på det nåværende tidspunkt. Noen arbeider er alt utgitt, men de fleste enten er til vurdering, foreligger i manuskript eller er gjenstand for videre bearbeiding og evaluering. En fullstendig oversikt over resultatene av arbeidet i 2004 vil først kunne foreligge om noen år. Senteret vil fremover arbeide for å etablere et bedre dokumentasjonssystem på dette punktet. Dette arbeidet har hittil blitt hengende noe etter, grunnet manglende administrative ressurser. Rapportene fra forskergruppene for 2003/2004 viser at det foreløpige tallet på publiserte rapporter og/eller rapporter under bearbeiding og publisering allerede er oppe i 177 arbeider. I tillegg kommer de 26 artiklene som er publisert i boken: *Synergies. Interdisciplinary Communications 2003/2004*, CAS, Oslo 2005 (Se vedlegg 11).

I tillegg er følgende mål nådd i 2004:

- Utvelgelsesprosedyren for nye forskergrupper holder nå et høyt internasjonalt nivå og er stadig under utbedring.
- Informasjonsbladet har funnet en god form og holder høy kvalitet. Det kommer ut to ganger per år i norsk (12 000 ex) og engelsk (1000 ex) utgave, og blir sendt til alle som arbeider med grunnforskning i Norge og til utenlandske forskere som tidligere har vært tilknyttet Senteret.
- Senterets Web-sider er under revisjon, forbedring og modernisering.
- Kontakten med gode norske forskere utenfor Oslo-området er bedret og det har skjedd en vesentlig økning i antall nominerte gruppeledere og prosjektdeltakere fra andre universiteter.
- Kontakten med fagmiljøene ivaretas gjennom kontaktutvalg som er opprettet ved alle universitetene og samarbeidende høyskoler. Ordningen fungerer godt og en arbeider for å styrke og utbygge kontakten med disse utvalgene, blant annet gjennom årlige møter mellom disse og vitenskapelige leder. Det arbeides dessuten med planer om å samle alle kontaktutvalgene til et felles arrangement for å diskutere innholdet i samarbeidsforholdet og tiltak for å bedre dette.

² Italia, Polen, USA, Kanada, Israel, Sør-Afrika, England, Nederland, Tyskland, New Zealand, Island, Frankrike, Sverige, Japan, Wales og Norge

- Samarbeidsordningen CAS har med de fire norske universitetene er utvidet til også å omfatte Norges landbrukshøgskole (Universitetet for miljø- og biovitenskap, UMB) og Norges Handelshøyskole. Samarbeidsavtaler med disse institusjonene trådte i kraft sommeren/høsten 2004. Formålet med denne utvidelsen er gradvis å inkludere samtlige av de tyngste grunnforskningsmiljøene i Norge i dette samarbeidet. Universitetet i Stavanger er en sannsynlig kandidat for slike samtaler i neste omgang.
- Det gode, konstruktive og gjensidig forpliktende samarbeidet med universitetene og høgskolene i Norge, Det Norske Videnskaps-Akademi, Universitets- og høgskolerådet og Norges forskningsråd er videreført i perioden.
- Arbeidet med å etablere sterkere kontakt til internasjonale søsterorganisasjoner ble styrket i 2004. Dette resulterte i etableringen av NetIAS som er et samarbeidsnettverk for institutter for grunnforskning i Europa.
- Samtaler om funksjonelt/formalisert samarbeid mellom CAS og *Det svenske kollegium for avanserte studier i samfunnsvitenskapene* i Uppsala er innledet med sikte på å styrke den nordiske komponenten i det internasjonale samarbeidet som pågår bl.a. innenfor SIAS (Six Institutes of Advanced Studies) og NetIAS.
- Den fler- og tverrvitenskapelige komponenten i Senterets arbeid er styrket gjennom de ukentlige lunsjseminarene (Se vedlegg 6 og 11).
- Den eksterne formidlingen av aktivitetene ved Senteret har inntil nylig i stor grad vært gjort gjennom publiserte fagarbeider og CAS' Informasjonsblad. Boken *Synergies*, er foruten å være et tiltak for å stimulere den tverrfaglige komponenten i Senterets arbeid, også et tiltak som i kortform formidler resultatene av pågående forskning ved Senteret.

5. ØKONOMI

5.1 Senter for grunnforskning

Statsbevilgningen for 2004 var stor kr. 13.605 millioner. Sammenlignet med foregående år var økning i statstilskuddet på kr. 482 000, dvs. 3,7 %. Denne økningen kompenseres hovedsakelig for pris- og lønnsjusteringer, og har derfor ikke brakt Senteret vesentlig nærmere det bevilgningsmålet på rundt 15 millioner 2003-kroner som evalueringsutvalget (Bjørge-utvalget) anbefalte for Senteret så tidlig som i 1997. Det gjenstår fortsatt ca. 1,5 millioner kroner før bidraget fra staten er på det anbefalte nivå. Fraværet av realøkninger de to siste årene innebærer at arbeidet med å bygge opp et referansebibliotek og en allmennvitenskapelig tidsskrift- og boksamling bremses opp. Det samme gjelder behovet for å bedre den datafaglige støtten til forskerne. CAS' søster-organisasjoner i andre vestlige land har datakonsulenter og bibliotekarer på full tid.

Omprioriteringer på Senterets budsjett for 2004 gjorde det mulig å øke gruppenes budsjett for 2003/2004 til 2,8 millioner hver. Det var en økning fra foregående år på kr. 300 000 til hver av gruppene. De midler Senteret stiller til disposisjon brukes til prosjektkostnader, samt stipend og frikjøp av utenlandske forskere, inklusive bolig-, reise-, konferanse- og seminarutgifter. Ressursrammene har inntil nylig vært alt for knappe til at man kan hente inn et tilstrekkelig stort antall virkelig ledende internasjonale forskere til Norge. I den grad de økonomiske forholdene ligger til rette for det vil Senteret prioritere dette sterkere i tiden fremover. For å kunne frikjøpe de beste utenlandske forskerne for lengre forskningsopphold vil hver gruppe trenge en økning i disponible midler på 1,2 million kroner i forhold til dagens nivå. Det vil si at hver gruppe på sikt bør gis et budsjett på 4 millioner 2004-kroner.

Som i tidligere år representerer universitetsavtalene en betydelig tilleggsfinansiering, idet gjesteforskere fra norske universiteter og samarbeidende høyskoler i hovedsak lønnes av sine respektive hjemme-institusjoner. Denne tilleggsfinansieringen representerer ca. 9 årsverk.

Det Norske Videnskaps-Akademi har bidratt til å lette CAS' økonomi i form av gunstig leieavtale. Leieavtalen ble reforhandlet i 2001 og selv om husleien ble forholdsvis kraftig oppjustert, er den fortsatt akseptabel sammenholdt med markedsverdien. I tillegg stiller Akademiet møtelokaler til disposisjon for forskergruppene mot en mindre godtgjørelse.

Senterets resultatregnskap for år 2004 viser et tilsynelatende stort overskudd på kr. 2 970 224. I dette beløpet ligger overførbare midler for forskergruppene 2004/2005 på kr. 1 998 287. Disse midlene vil bli benyttet av gruppene våren 2005. Forskergruppene utgifter er større i vårsemesteret enn i høstsemesteret. Dermed står man igjen med et overskudd på kr. 971 937 som på det nåværende tidspunkt avsettes til å dekke uforutsette utgifter og faglig begrunnede utgifter som overstiger gruppebudsjettene på kr. 2,8 millioner kroner. Overskuddet i regnskapet er derfor i stor grad et resultat av at det akademiske året ikke følger budsjettåret.

Balanseregnskapet viser en balanse på kr. 7 406 814. Av dette er kr. 1 772 222 kortsiktig gjeld, mens kr. 1 998 257 er overførbare midler for forskergruppene 2004/2005. Senterets netto likviditet er ved årsskiftet ca. 4,2 millioner kroner.

Regnskapet er revidert av revisjonsfirmaet Nitschke A/S. Regnskapet for 2004 er satt opp under forutsetning av fortsatt drift.

5.2 Driftsfondet ved Senter for grunnforskning

Senteret inngår forpliktende avtaler inntil tre år frem i tid. Driftsfondet er etablert som en sikkerhet i forhold til disse langsiktige forpliktelsene. Driftsfondet består av en grunnkapital, som er urørlig, og disponible midler. Det har ikke vært brukt midler fra driftsfondet i 2004. Netto renteinntekter på kr. 108 676 er tillagt fondet, slik at driftsfondets samlede kapital ved årets slutt er kr. 8 513 122.

Regnskapet er revidert av revisjonsfirmaet Nitschke A/S. Regnskapet for 2004 er satt opp under forutsetning av fortsatt drift.

Senter for grunnforskning, 26. februar 2005

Vedlegg:

1. Regnskap 2004 Senter for grunnforskning
2. Regnskap 2004 Driftsfondet ved Senter for grunnforskning
3. Rapport fra gruppen *Næringskjeder, støkiometri og populasjonsdynamikk*, 2003/2004
4. Rapport fra gruppen *Kognitiv styring av hukommelsesprosesser*, 2003/2004
5. Rapport fra gruppen *Mot en ny forståelse av det mentale*, 2003/2004
6. Oversikt over fellesseminarene mellom forskergruppene 2004
7. Vitenskapelig leders eksterne faglige bidrag, konferansedeltakelse og møter i 2004
8. Informasjonsblad nr. 2, 2003
9. Informasjonsblad nr. 1, 2004
10. Informasjonsblad nr. 2, 2004

11. Willy Østreng (ed): *Synergies. Interdisciplinary Communications 2003/2004*, CAS, Oslo 2005, 112 sider